

placet; et interroganti cur ita faciat, respondebit: Quia volo; stat pro ratione voluntas.

Expeditam in nobis hanc esse facultatem omnes tam evidenter sentiunt ut subtilioribus sophistarum argutiis obrui, sed non persuaderi possint, sicut per quælibet sophismata non adducerentur ad credendum se non existere, se lucem non videre, etc. Quis enim, v. g., credat se ad oppidum ire non posse quia duæ sibi occurrunt viæ perfecte æquales, aut si inæquales sint, longiorem et asperiores se eligere non posse? Quis fatebitur se, nulla vi impeditum, ambulare non posse? Si vitium argumenti, juxta dialecticæ regulas, detegere nequeat, nonne statim ibit, redibit, stabit, sedebit, surget, et sic ostendet se habere facultatem ambulandi vel standi? Sic Diogenes subtilitatibus Zenonis, adversus existentiam motus, respondit saltando et deambulando. Ergo, etc.

Inst. 10°. Voluntas est facultas cæca judicium intellectus præsupponens, juxta axioma: *Nihil est volitum nisi præcognitum*; atqui judicium intellectus est necessarium; ergo et determinatio voluntatis.

R. Dist. min. Judicium speculativum est necessarium, *transeat*; judicium practicum, *nego minorem*. Itaque non negamus judicium speculativum esse necessarium; sæpe enim convenientia aut disconvenientia idearum tam vivide nos afficit, ut a ferendo judicio temperare nequeamus; sic necessario judicamus circum et quadratum inter se differre, his duo dare quatuor, etc. Sed negamus judicium practicum esse necessarium; illud enim judicium non est necessarium quod electionem supponit: atqui judicium quo, scilicet, de re præsentī faciendā vel fulgiendā pronuntiamus, electionem supponit: diversa enim objecta aut eadem sub diversis respectibus consideramus, et apud nos decernimus quid utilius, quid jucundius sit, quid nobis magis placeat, quæ pars a nobis hic et nunc sic amplectenda. Porro hujusmodi judicium est ipsummet libertatis nostræ exercitium, ut patet. Ergo, etc.

CAPUT SECUNDUM.

DE NATURA MENTIS HUMANÆ, SEU SPIRITUALITATE EJUS.

Magna fuit varietas opinionum inter veteres philosophos circa naturam mentis nostræ, ut videre est apud Ciceronem (*Tuscul. quæst.*, l. 1, n. 19 et seq.). Alii enim dicebant illam esse sanguinem cordi infusum, alii quamdam cerebri partem, alii ignem puriorem, vel aerem subtilem, vel aquam tenuem, vel ætheris portionem. « Plato triplicem finxit animam, » cujus principatum, id est rationem, in capite sicut » in arce posuit, et duas partes separare voluit, iram » et cupiditatem quas locis disclusit, iram in pectore, » cupiditatem subter præcordia locavit. » Sunt verba Ciceronis in loco citato, n. 20. Aristoteles, quamvis negaverit ex quatuor elementis humanam mentem conflare potuisse, finxit tamen eam esse genus aliquod elementis longe perfectius, quod idcirco quintam essentiam vocat (ibid., n. 22). Idem Cic., postquam diversas philosophorum opiniones sic retulit, ait, n. 33: « Harum sententiarum quæ vera sit, deus aliquis viderit; quæ verisimillima, magna quæstio » est. »

Inter recentiores Locke (*Essai sur l'entendement humain*, l. 4, c. 3, n. 6) sic se habet: « Nous avons des idées de la matière et de la pensée; mais peut-être ne serons-nous jamais capables de connaître si un être purement matériel pense ou non par la raison qu'il nous est impossible de découvrir par la contemplation de nos propres idées, sans révélation, si Dieu n'a point donné à quelques amas de matières disposées comme il le trouve à propos la puissance d'apercevoir et de penser, ou s'il a joint et uni à la matière ainsi disposée une substance immatérielle qui pense. » Ex hinc verbis, licet dubitando prolatis, patet hunc auctorem a materialistarum doctrina non satis recessisse,

quamvis ipse variis in locis ejusdem operis expresse dicat mentem esse substantiam a corpore prorsus distinctam.

De La Métrie, medicus, inter plurima nefanda scripta, duo præcipue congegit, ad probandum nihil esse in homine præter corpus, sub his titulis: *L'Homme machine et l'Homme plante*.

Voltaire, in opere dicto, *Lettres philosophiques*, hoc profiteri non veretur: « *Je pense et je suis corps, je n'en sais pas davantage.* »

Helvétius, in execrabili opere, *de l'Esprit*; d'Holbach vel Boulanger, vel alius, in libro portentis et absurditatibus famoso, *le Système de la nature*; Diderot, Naigeon, Cabanis aliique ejusdem scholæ philosophi et plures hodierni physiologistæ, contendunt mentem a corpore non esse distinctam; ideas, judicia, ratiocinia aliasque ejus operationes explicare conantur per medullæ fluxum, cerebri mollitiem aut durtiæ, nervorum atque fibrarum commotiones, sanguinis et humorum commixtiones, etc.

Primo intuitu videtur quam incohærens, absurda et contemptibilis sit hujusmodi doctrina. Perpauci illam publice profiteri audent; fere omnes nomen materialistæ velut opprobrium refugiunt. Quoniam tamen dogma spiritualitatis animæ totius moralis ac religionis est fundamentum, maxime juvat ut illud solide invicteque in sequenti propositione astruamus.

PROPOSITIO.

Mens humana est substantia a corpore distincta et omnino simplex.

Prob. prima pars, scilicet, mentem esse substantiam a corpore distinctam, Scriptura sacra, Concilio Lateran. III et SS. Patrum auctoritate, consensu populorum, indivisibilitate et identitate principii cogitantis.

1° *Scriptura sacra*, Gen. II, 7: *Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ; et factus est homo in animam viventem.* Ergo sunt duæ partes in homine, corpus et spiraculum vitæ, seu anima. *Ecclesiast.*, XII, 7: *Et revertatur pulvis in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum.* Pluribus in locis anima hominis vocatur spiritus: v. g., *Ps.* xxx, 6; *I. Cor.*, n. 11, etc. Ergo 1°, etc.

2° *Auctoritate Concilii Lateran. III*, cap. Firmiter supra citato, in quo definitur Deum *ex nihilo utramque condidisse creaturam, spiritualem et corpoream, et humanam quasi communem ex corpore et spiritu constantem.* Ergo 2°, etc.

3° *Auctoritate SS. Patrum*, qui in hoc puncto sunt unanimes.

4° *Consensu populorum: La spiritualité de l'âme* inquit Bergier (t. III, in-12, p. 48), *aussi bien que l'existence de Dieu est une croyance universelle, un témoignage constant que l'humanité se rend à elle-même; c'est la foi du genre humain... Avant qu'il y eût des philosophes, aucun peuple, aucun être raisonnable ne s'était persuadé que la matière pût penser, aucun même n'avait imaginé qu'elle pût se mouvoir. Malgré les sophismes d'Epicure, la spiritualité de l'être pensant est un dogme aussi généralement répandu que dans les premiers âges du monde. S'il y a une vérité que la nature et que la conscience dictent à tous les hommes, c'est la différence entre l'esprit et la matière; aucun peuple qui n'ait des termes divers pour les désigner.* » Atqui certe talis consensus veritatis est argumentum. Ergo, etc.

5° *Indivisibilitate principii cogitantis.* Quantumvis enim attente illud consideremus, semper advertimus esse individuum: totus ergo sentio, totus cogito, totus judico, totus desidero, totus volo, etc., non vero aliqua mei pars. Si crus, si brachium mihi amputetur, si morbo vel inedia dimidiam partem substantiæ cor-

poreæ amitto, principium in me cogitans non minuitur. Ergo a corpore est distinctum.

6° *Identitate ejusdem principii.* Idem enim nunc sum qui olim fui, qui cogitavi, volui et plurima opera feci: verumtamen partes corporis mei sunt in perpetuo fluxu; novæ quotidie acquiruntur et aliæ deperduntur, ita ut, post breve tempus, nihil ex prioribus maneat: ergo conscientia identitatis meæ non residet in corpore, sed in alia substantia a corpore distincta. Ergo, etc.

Prob. secunda pars, scilicet mentem nostram esse omnino simplicem, idque constat ex Scrip. et Conc. Lateran., ex sensationibus, ex natura cogitationis, ex facultate judicandi, ex libertate mentis et ex ipsius operationibus.

Prob. 1° ex Scriptura et Concilio Lateran. Nam anima expresse dicitur spiritualis, opponitur corpori: ergo ejusdem non est naturæ.

Prob. 2° ex ipsismet sensationibus quas materialistæ tribuunt organis sensuum. Ut enim varias experiamur sensationes, scilicet visus, auditus, olfactus, gustus et tactus, commovenda sunt quidem organa sensuum: at non ideo sensationes sunt effectus organorum. Nam 1° commotiones organorum sunt necessariae ut sensationes existant, sed non sufficiunt: requiritur insuper ut mens eas advertat. Unde commotiones leves, aut graves tempore somni, syncopæ, distractiones, nullas producant sensationes. 2° Effectus causarum corporearum debent esse corporei: procul dubio organa sunt corporea: sensationes autem nihil habent corporeum; non possunt enim videri, audiri, odorari, gustari, palpari, extendi, comprimi, moveri, dividi. 3° Cum organa sint prorsus distincta, si sensationes effectus eorum essent, deberent esse distinctæ, neque in eodem subjecto identificarentur: atta men varias sensationes mens simul experitur; v. g., concentum audit, situm aspectabilem multis diversisque objectis distinctum considerat, has aliasque sensatio-

nes comparat, judicat an ista vel illa magis delectetur. Unusquisque sensus proprias habet functiones exclusive; oculus non videt sonos, nec auris audit colores. Mens autem simul et eodem instanti videt, audit, olfacit, gustat, tangit; diversas sensationes comparat, conclusiones ex illis deducit, regulas agendi statuit, etc. Porro hæc cum objecto extenso incompatibilia sunt. Ergo, etc.

Hoc argumentum tanti ponderis visum est ipsimet Bayle, ut dicere non dubitaverit (t. I, p. 110): « *On peut dire que cette preuve est une démonstration aussi assurée que celle des géomètres; et si tout le monde n'en sent pas l'évidence, c'est à cause que l'on n'a pu ou que l'on n'a point voulu s'élever au delà d'une imagination grossière.* » Ergo 3°, etc.

Prob. 3° ex natura cogitationis. Mens enim humana est simplex, si cogitatio residere non possit in subjecto composito: atqui cogitatio residere non potest in subjecto composito. Nam tunc vel tota cogitatio in singulis partibus hujus subjecti simul esset, vel una pars cogitationis in una parte et altera pars in altera parte ejusdem subjecti resideret, vel denique tota cogitatio in una parte tantum esset: atqui nihil horum dici potest.

1° Dici non potest totam cogitationem in singulis partibus subjecti cogitantis residere; nam tunc non una, sed multiplex esset cogitatio: atqui certum est non plures simul esse cogitationes de eodem objecto in mente, sed unicam. Ergo 1°, etc.

2° Non una pars cogitationis in una parte subjecti cogitantis et altera pars in altera parte residere potest; nam tunc dicendum foret cogitationes varias habere partes, esse altas vel profundas, longas vel breves, largas vel contractas, etc., habere figuram cubicam, quadratam, sphaeræam, etc.; atqui cogitationes mentis nullas hujus generis habent qualitates, ut manifestum est; quod sic annotat Bergier, *Traité de la Religion*, t. III, p. 26, et *Examen du matériel.*,

t. I, p. 156 : « *Jamais le matérialiste, au plus fort de son délire, n'a osé dire : La moitié ou le quart de ma pensée, le premier ou le second instant de mon jugement, un pouce ou un pied cube de raisonnement, un morceau ou une fraction de volonté.* » Insuper unaquæque pars subjecti cogitantis conscia esset solius partis cogitationis sibi correspondentis, non vero aliarum partium sibi extranearam; nulla pars igitur totius cogitationis esset conscia : atqui tamen subjectum in nobis cogitans totius cogitationis indivisibiliter est conscius, ut sensus intimus apud omnes constanter testatur. Ergo 2°...

3° Nec pariter dici potest totam cogitationem esse in una parte tantum subjecti cogitantis. Cur enim illa pars præ cæteris cogitatione efficeretur? Præterea, vel pars illa esset simplex, vel composita : si prius, ergo subjectum cogitans est simplex, et causam obtinemus, si posterius, eædem redeunt difficultates superius expositæ. Ergo 3°, etc.

Aliunde, quomodo formæ rerum mere intellectualium, Dei, Angeli, boni, affirmationis, etc., in ente corporeo esse possent?

Prob. 4° ex facultate judicandi. Principium enim in homine cogitans judicat et ratiocinatur : atqui principium compositum judicare et ratiocinari non potest. Ad judicandum enim et ratiocinandum necesse est ut plures ideæ simul habeantur et secum conferantur : atqui principium extensum plures ideas secum comparare non posset : repugnat enim unam et eandem partem subjecti compositi plurium idearum simul consciam esse. Aliunde hæc pars deberet esse omnino simplex, ut omnium idearum simul conscia esset : porro ipsimet adversarii non concedunt dari partem simplicem in subjecto composito, et insuper, si pars ea simplex existeret, inde sequeretur operationes mentis in subjecto simplici necessario residere. Ergo 4°, etc.

Prob. 5° ex libertate mentis. Corpora, fatentibus

materialistis (*Système de la nature*, t. I, p. 163 et seqq.), non habent in se principium motus et actionis, sed omnis materia essentialiter est iners et impressionibus a corporibus acceptis obedire semper parata : atqui mens humana habet in se principium actionis; probavimus enim illam libertate electionis donari.

Præterea, vel cogitatio competeret materiæ ut tali, vel quatenus organis est instructa : atqui neutrum dici potest. Non prius, alioquin omnis materia essentialiter cogitaret, et absque cogitatione concipi non posset, quod evidenter absurdum est : non posterius; *organisatio* enim est duntaxat quædam dispositio partium relative ad se invicem : porro talis dispositio facultatem cogitandi tribuere non potest; nunquam per seipsam tribuit motum. Ergo a fortiori nec, etc. Ergo, etc.

Prob. 6° ex operationibus ejus. Corpora agere nequeunt nisi in corpora præsentia et per tactum : atqui mens nostra agit in objecta absentia, incorporea, quæ tangi non possunt; v. g., recordatur præterita, prævidet futura, considerat tempora et sæcula, abstrahit, comparat, reflectit, generaliora scientiarum principia discernit, in proprias cogitationes se convertit, eas a se invicem distinguit, etc. Ergo non est corporea.

Aliunde, si esset corporea, omnes illius operationes forent tantummodo effectus mechanici; atqui id admitti non potest. Effectus enim mechanici accuratam semper habent proportionem cum causis eos producentibus, easdem sequuntur regulas in similibus circumstantiis, ita ut periti, exactis computationibus factis, eos determinare valeant : atqui nulla est hujusmodi proportio inter operationes mentis et causas physicas in eam agentes. Quæ enim proportio inter verba submissa voce prolata, et effectus inde subsequentes? v. g., dico inferiori meo : Vade huc, tale opus fac, et deinde redeas; statim it, facit et redit.

Eadem profero verba coram alio homine mihi parere non obligato aut nolente, et nihil obtineo : dico alteri forte mihi occurrenti : Curre cito, salva temetipsum, quia ecce viri armati te capturi et occisuri sunt; mox ille tremebundus currit, fugit et in ictu oculi jam longe est : si vero alius nihil timeat aut mihi hæc verbo proferenti non credit, nec pedes movebit; et ita in sexcentis. Ergo, etc.

Denique, omnes qualitates materiæ, scilicet, extensio, figura, divisibilitas, gravitas, celeritas, etc., de mente humana negari possunt. Ergo mens non est corporea. Ergo est substantia simplex.

COROLLARIUM.

Ex argumentis supra expositis sequitur Deum, licet omnipotentem, efficere non posse ut congeries materiæ, sive magna, sive parva, cogitet. Omnipotentia enim Dei facere non potest ea quæ sese mutuo destruunt; v. g., circulum quadratum, extensionem simplicem, divisibilitatem indivisibilem, figuratum sine figuris, etc.; at cogitatio, ex dictis, essentialiter requirit subjectum simplex et indivisibile; materia vero, prout nobis nota est, essentialiter est extensa et divisibilis; ergo materia et cogitatio sese mutuo excludunt. Ergo Deus, licet omnipotens, efficere non potest ut congeries materiæ, etiam minima vel tenuissima, cogitet. Falsa est igitur assertio philosophi Angli superius citati, qui aliunde plurimis in punctis evidenter sibi contradicit, ut luculenter ostendit Seguy, t. II, p. 312, et melius card. Gerdil, in speciali tractatu contra Locke, de *l'Immatérialité de l'âme*, etc., t. III ejus operum.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Variæ nervorum commotiones objectis excitatæ ad cerebrum transmittuntur et sensationes imprimunt; sensationes ibi elaboratæ, sicut alimenta in stomacho, ideas, volitiones aliasque mentis func-

tiones producant; ergo mentis operationes non probant illam esse incorpoream. Ita quidam recentes physiologistæ.

R. Nego ant. Experientia constat quidem substantiam in nobis sentientem et cogitantem a diversis corporis nostri partibus esse dependentem, commotiones nervorum et cerebri dispositionem in sensationes affectionesque nostras multum influere : at inde concludere non licet nervos aut cerebrum ipsam esse substantiam sentientem et cogitantem. Eadem quippe recurrunt argumenta jam exposita : sensationes dividi nequeunt; ergo in subjecto divisibili non resident. Id unum igitur physiologistæ ex observationibus suis concludere debent, nempe strictissimam, licet inexplicabilem, existere connexionem inter corpus et substantiam in nobis cogitantem.

Et vero, variæ nervorum et cerebri commotiones nihil aliud sunt quam materiæ motus : verum mentis operationes effectus motus esse nequeunt. Nam 1° motus est ipsarum materia de loco in locum transiens, vel novos situs acquirens : mens autem sic moveri non potest. 2° Motus aliquam directionem habet, aliquem celeritatis vel tarditatis gradum, ac consequenter est divisibilis; sed operationes mentis nullo modo dividi possunt. 3° Uniformes regulas in iisdem circumstantiis sequitur motus, accuratam semper habet proportionem cum sua causa impulsiva, tot gradus celeritatis amittit quod aliis materiæ partibus communiceat, juxta eandem directionem pergit, donec ab ea per aliam causam deturbetur : porro mens in operationibus suis has regulas minime sequitur. 4° In sola præsentia corpora motus agit, non vero in absentia, et multo minus in objecta omnino incorporea qualia sunt præterita, futura, numeri, abstractiones, mera possibilita, etc.; atqui tam facile hæc omnia mens attingit quam præsentia corpora : ergo mentis operationes effectus motus esse nequeunt.

Inst. Si durius vel mollius sit cerebrum, tunc vel